

Куц В. Р.,
здобувачка вищої освіти, 3 курс, факультет обліку та фінансів
Науковий керівник: **Канцедал Н. А.,**
канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З НАРАХУВАННЯ І СПЛАТИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ

Питання нарахування і сплати податків є завжди актуальними в економічному житті підприємства. Найбільш «обговорюваним» у наукових та професійних колах є податок на додану вартість [1], проте не менш актуальною є теми, пов'язані з іншими податками, зокрема земельного податку. Це важливо як у контексті своєчасного наповнення бюджету країни, так і з точки зору попередження санкцій, які можуть бути застосовані до підприємства. Комплексний підхід до дослідження порядку сплати податків застосовують і у питаннях інвентаризації [2], в аудиті.

Згідно з Податковим кодексом України, земельний податок – це обов'язковий платіж, який справляється з осіб, що володіють земельними ділянками, а також постійних землекористувачів. У публікаціях професійного характеру це поняття розкривається як одна з частин плати за землю, нарівні з орендною платою за земельні ділянки державної та комунальної власності [3; 4].

Платниками земельного податку є власники земельних ділянок (фізичні особи – громадяни; юридичні особи – підприємства, організації тощо) та користувачі земельних ділянок, яким надані землі в постійне користування (крім державних чи комунальних підприємств).

Об'єктами оподаткування є:

- 1) земельні ділянки, що перебувають у власності, постійному користуванні або на праві оренди (для орендної плати);
- 2) площа земельної ділянки, її нормативна грошова оцінка, цільове призначення, а також місце розташування.

Земельний податок виконує низку важливих функцій у фіскальній, економічній та соціальній політиці держави:

1. Фіскальна функція - це головна функція земельного податку, яка полягає в формуванні доходів бюджетів, насамперед місцевих. Завдяки стабільному надходженню коштів від земельного податку органи місцевого самоврядування отримують ресурси для фінансування інфраструктури, соціальних програм, благоустрою, розвитку територій тощо.

2. Регулююча (економічна) функція – податок стимулює раціональне використання земель. Власники або користувачі, сплачуючи земельний

податок, зацікавлені у продуктивному, ефективному та цільовому використанні ділянок, аби витрати на податок були виправданими.

3. Соціальна функція – земельний податок забезпечує справедливий розподіл податкового навантаження, враховуючи пільги для соціально вразливих верств населення (пенсіонерів, ветеранів, осіб з інвалідністю тощо), а також визначення ставок з урахуванням цільового призначення землі.

4. Контрольна функція – через нарахування та сплату земельного податку держава здійснює облік земельного фонду, контролює дотримання прав власності та користування землею, а також виявляє порушення землекористування.

5. Стратегічна функція. Земельний податок формує систему довгострокового управління земельними ресурсами, зокрема через планування розвитку територій, збереження природних екосистем, зонування та оцінювання вартості земель як національного багатства.

Якщо право власності на земельну ділянку переходить від одного власника до іншого, земельний податок сплачується попереднім власником з 1 січня поточного року до початку того місяця, коли він втратив право власності, а новим – з того місяця, коли він отримав у власність земельну ділянку.

В Україні юридичні особи самостійно обчислюють суму земельного податку до сплати станом на 1 січня та подають до відповідного контролюючого органу податкову декларацію на поточний рік до 20 лютого. У свою чергу фізичним особам нарахування здійснює податкова інспекція та надсилає податкові повідомлення-рішення до 1 липня.

Коли фізична або юридична особа починає свою діяльність як платник земельного податку, вона подає першу декларацію разом з витягом технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки.

Відповідно до п. 286.1 ст. 286 ПКУ, підставою для нарахування земельного податку є відомості з Державного земельного кадастру (ДЗК), з Державного реєстру прав на нерухоме майно (ДРРП), державних актів, сертифікатів на право на земельні паї та інших документів, що засвідчують право власності або користування земельними ділянками [5]. Вони містять інформацію про:

- власників земельних ділянок;
- постійних землекористувачів;
- орендарів (за договором оренди) – у випадках, коли об'єкт оподатковується орендною платою за землю державної чи комунальної власності.

Загалом, можна сказати, що податок на землю нараховується на підставі документів, що підтверджують право власності або користування земельною ділянкою, а також витягу з технічної документації про

нормативну грошову оцінку цієї ділянки. Отримати такий витяг можна особисто в центрі надання адміністративних послуг або через портал електронних сервісів Держгеокадастру.

Земельний податок належить до адміністративних витрат. У бухгалтерському обліку його нарахування відображається кореспонденцією рахунків Дт 92 «Адміністративні витрати» Кт 641 «Розрахунки за податками». Ця дія повинна відбуватися щомісяця на підприємстві. Сума нарахування повинна збігатися з сумою, зазначеній у податковій декларації з плати за землю, яку підприємство подає до органів Державної податкової служби. У разі, якщо земельна ділянка використовується у виробничій діяльності (наприклад, для розміщення лісозаготівельних баз чи виробничих складів), облік витрат може здійснюватися за дебетом рахунку 91 "Загальновиробничі витрати".

З метою точного обліку та внутрішнього контролю важливо вести аналітичний облік земельного податку за кожною окремою земельною ділянкою, видом права (власність чи користування) та кодом КОАТУУ, оскільки ставки податку можуть відрізнятися залежно від територіальної юрисдикції.

Сплата земельного податку підприємствами є завершальним етапом у процесі виконання податкового зобов'язання. Відповідно до пункту 287.3 Податкового кодексу України, юридичні особи сплачують земельний податок щомісяця протягом 30 календарних днів після закінчення звітного місяця [4]. Суми податку підлягають перерахуванню до відповідного місцевого бюджету, згідно з бюджетною класифікацією.

У бухгалтерському обліку відображення сплати земельного податку здійснюється після попереднього нарахування податкового зобов'язання. У системі подвійного запису ця операція фіксується за проведенням Дт 641 "Розрахунки за податками" (аналітичний рахунок "Земельний податок") – Кт 311 "Поточні рахунки в національній валюті" – перераховано суму земельного податку до бюджету.

Підприємства повинні забезпечити своєчасне перерахування податку, оскільки прострочення сплати тягне за собою фінансові санкції, передбачені чинним податковим законодавством, зокрема нарахування пені та штрафів. Крім того, затримка в оплаті порушує принцип надійного податкового планування, що негативно впливає на фінансову стабільність підприємства.

Для контролю за своєчасністю сплати податку доцільно вести аналітичний облік на субрахунках до рахунку 64 "Розрахунки за податками і платежами", із розподілом за строками сплати та бюджетами. Також рекомендується впровадження календарного графіка податкових платежів як елемента внутрішнього контролю.

Фізичні особи сплачують земельний податок один раз на рік протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення. У свою чергу, юридичні особи сплачують цей податок до бюджету за місцезнаходженням земельної ділянки не пізніше ніж через 30 календарних днів після закінчення звітного місяця.

Таким чином, земельний податок є важливим інструментом державної податкової політики, що виконує фіскальні, регулятивні, соціальні та контрольні функції. Його значення полягає не лише в наповненні місцевих бюджетів, а й у стимулюванні ефективного та раціонального використання земельних ресурсів, забезпеченні справедливого податкового навантаження і контролі за дотриманням землекористування. Такий податок сприяє сталому розвитку територій і формуванню прозорої системи управління земельним фондом країни.

Список використаних джерел

1. Єрмолаєва М. В, Лега О.В, Канцедал Н. А. Податок на додану вартість: актуальні питання обліку розрахунків та звітності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Випуск 1(10). URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/310> DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-22>.

2. Лега О. В., Канцедал Н. А., Пешков А. М. Інвентаризація як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2025. Випуск 34, С. 37-44. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.5>.

3. Красовська Н. Нарахування податку на землю: які потрібні документи. *Все про бухгалтерський облік*. 2024. № 107. С. 22.

4. Красовська Н. Переплата із земельного податку: чи можна зараховувати до витрат. *Все про бухгалтерський облік*. 2024. № 106. С. 18.

5. Податковий кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.